

ит, пожалуй, в таком выводе: принуждая людей действовать определенным способом нельзя создать жизнеспособные экономику и общество, однако их можно создать, принуждая людей действовать в рамках определенных правил. Подчеркивая сложность социума, экономики и самого познавательного процесса, особенно в социальных науках, Хайек признает: "Структура современного общества достигла нынешней степени сложности, намного превосходящей все, что могло бы быть достигнуто в рамках обдуманно управляемой организации, именно потому, что не зависела от организации, а развилась в качестве стихийного порядка" [6, с. 68].

Список использованных источников

1. Історія економічних учень: Хрестоматія: Навч. посіб. [Текст] / [уклад.: В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.]; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.
2. Капелюшников Р.И. Расширенный порядок и пределы неоклассического мышления / Р.И. Капелюшников // Истоки: Экономика в контексте истории и культуры – М.: ГУ ВШЭ, 2004. – С. 513-540.
3. Кубедду Р. Политическая философия австрийской школы: К. Менгер, Л. Мизес, Ф. Хайек [Текст] / Р. Кубедду; [Пер. с англ. под ред. А. Куряева]. – М., Челябинск: ИРИСЭН, Мысль, Социум, 2008. – 406 с.
4. Полтерович В.М. Пределы расширенного порядка / В.М. Полтерович // Истоки: Экономика в контексте истории и культуры – М.: ГУ ВШЭ, 2004. – С. 501-512.
5. Хайек Ф.А.фон. Пагубная самонадеянность. Ошибки социализма. [Текст] / Ф.А.фон Хайек / [пер. с англ.] – М.: Изд-во "Новости" при участии изд-ва "Catallaxy", 1992. – 304 с.
6. Хайек Ф.А.фон. Право, законодательство и свобода: Современное понимание либеральных принципов справедливости и политики

О. Нестеренко, докторант
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕОРИЯ СПОНТАННОГО ПОРЯДКУ Ф.ФОН ХАЙЕКА

Розкрито сутність і генезу спонтанного порядку в контексті критичного аналізу конструктивізму. Запропоновано авторський підхід до визначення характерних рис спонтанного порядку. Виявлена дихотомія порядку стосовно економічній сфері у формі спонтанного порядку і організації.

Ключові слова: австрійський неолібералізм, спонтанний порядок, правила, організація, конструктивізм.

О. Nesterenko, Doctoral Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

F.VON HAYEK'S THEORY OF SPONTANEOUS ORDER

The essence and the genesis of spontaneous order are disclosed in the context of critical analysis of constructivism. The author's approach to the definition of the characteristic features of the spontaneous order is proposed. The dichotomy of the order is revealed towards the economic sphere in form of spontaneous order and organization.

Keywords: Austrian neo-liberalism, spontaneous order, rules, organization, constructivism.

УДК 061.27:338.516.4:631.155

В. Осецький, д-р екон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ,
А. Прилуцький, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ

Розкрито сутність та особливості державного регулювання аграрного ринку. Визначено проблемні питання і пріоритетні напрями посилення впливу держави на ефективність функціонування аграрного ринку.

Ключові слова: аграрний ринок, інституціоналізація, ціноутворення, інфраструктура, попит, пропозиція.

Основні цілі державного регулювання аграрного ринку пов'язані з формуванням прозорості продовольчих ринків, перехресної еластичності, дотримання принципів ефективної конкуренції. Трансформація економічних відносин, заміна централізовано – розподільчих засад регулювання виробництва й споживання ринковим саморегулюванням вимагає особливої уваги до регулювання державою аграрного ринку. Адже державне регулювання аграрного ринку уособлює складний механізм, який включає інструменти впливу на прибуток виробників і доходи споживачів, структуру виробництва сільськогосподарської продукції та її відповідність задоволенню потреб населення в якісних продуктах харчування за соціально прийнятними цінами.

[Текст] / Ф.А.фон Хайек / [пер. с англ. Б.Пинскера и А.Кустарева под ред. А.Куряева].-М.:ИРИСЭН, 2006.-644 с.

7. Шумпетер Й.А. История экономического анализа. [Текст] / Й.А. Шумпетер / [пер. с англ. под ред. В.С. Автономова]. В 3-х т. Т. 1. – 552 с., Т. 2. – 504 с., Т. 3. – 688 с. СПб.: Экономическая школа, 2001.

8. Demsetz H. From economic man to economic system: Essays on human behavior and the institutions of capitalism. / H.Demsetz New York: Cambridge University Press, 2008. – 198 p.

9. Hayek F. A. The Constitution of Liberty / F. A. Hayek; Chicago: University of Chicago Press, 1960. – 576 p.

10. Hayek F. A. The Sensory Order: An Inquiry into the Foundations of Theoretical Psychology / F. A. Hayek; Chicago: University of Chicago Press, 1999. – 232 p.

11. Hoppe H.-H. F. A. Hayek on Government and Social Evolution: A Critique [Электронный ресурс] / H.-H. Hoppe // The Review of Austrian Economics Vol.7. – 1994. – Num. 1. – P. 67-93. Режим доступа: http://mises.org/journals/rae/pdf/RAE7_1_3.pdf.

12. Horwitz S. From The Sensory Order to the Liberal Order: Hayek's Non-Rationalist Liberalism [Электронный ресурс] / S. Horwitz // Review of Austrian Economics. – Vol. 13 (March). – 2000. – P. 23-40. Режим доступа: http://www.gmu.edu/depts/rae/archives/VOL13_1_2000/horwitz.pdf.

13. O'Driscoll G. P., Jr. Spontaneous Order and the Coordination of Economic Activities [Электронный ресурс] / G. P. O'Driscoll // Режим доступа: http://mises.org/journals/jls/1_2/1_2_6.pdf.

14. Lindemans J.W. Methodological Individualism and Cultural Evolution: Ontogenetic and Phylogenetic Approaches to Social Order [Электронный ресурс] / J.W.Lindemans // The Quarterly Journal of Austrian Economics. – Vol. 15. – 2012. – Num. 3. – P.331-369. Режим доступа: http://mises.org/journals/qjae/pdf/qjae15_3_4.pdf.

15. The Tradition of Spontaneous Order: A Bibliographical Essay by Norman Barry [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://oll.libertyfund.org/index.php?option=com_content&task=view&id=169&Itemid=259

Надійшла до редколегії 22.02.13

Метою статті є узагальнення, систематизація та поглиблення проблем державного регулювання аграрного ринку, обґрунтування пріоритетних напрямів його розвитку. Завдання дослідження підпорядковані досягненню зазначеної мети і спрямовані на аналіз і оцінку становлення формальних і неформальних інститутів, адекватності сформованому інституціональному середовищу механізмів підвищення ефективності впливу держави на функціонування ринку та поведінку його суб'єктів.

Аграрний ринок, подібно до інших товарних ринків, функціонує на основі загальних принципів ринкової системи господарювання, а саме: орієнтації на споживача, свободи вибору, альтернативність виробництва і споживання, конкурентного характеру функціонування та інших. Відповідно до Закону України "Про державну підтримку сільськогосподарства", аграрний ринок визначається як сукупність правовідносин, пов'язаних з укладанням та використанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції [1].

Наведене визначення аграрного ринку є правильним з правової точки зору, але далеко не вичерпним – з економічної. Саме тому в економічній літературі приділяється значна увага сутнісним рисам аграрного ринку, його функціональному призначенні, особливостям формування і розвитку.

В опублікованих працях конкретизуються причини низької ефективності функціонування аграрного ринку. До них відносять: несвоєчасне відпрацювання офіційної аграрної політики держави та їх невизначеність щодо побудови нового суспільного устрою на селі; політичне протистояння стосовно розвитку аграрних відносин; недосконалість організаційного забезпечення аграрних перетворень; тактичні прорахунки; переважно формальне здійснення аграрних перетворень; повільний характер реформування аграрних відносин; недосконалість організації державного управління реформуванням аграрних відносин; недооцінка інформаційно-роз'яснювальної роботи серед селян щодо аграрної реформи [2]. На наш погляд, перелік цих причин не є вичерпним. На аграрному ринку здійснюються операції по збору і закупівлі продукції, включаючи пошук продуктів і укладання угод; продажу продукції за відповідними цінами; її збереження, транспортування, переробку та стандартизацію. Успішне функціонування ринку передбачає інформацію всіх його учасників про стан і динаміку цін, що передбачає наявність розвинутої інфраструктури. Такі аспекти фінансового забезпечення функціонування аграрного ринку як кредитування, інвестування, страхування, фінансова підтримка сільськогосподарських виробників за визнанням міжнародних експертів на 80% формують ринкове середовище, без якого цивілізований ринок існувати не може [3].

Отже, аграрний ринок як об'єкт державного регулювання вимагає цілісної системи заходів, спрямованих на створення інституційно оформленого середовища ефективної діяльності суб'єктів господарювання, здатної позитивно впливати на узгодження динаміки попиту і пропозиції на сільськогосподарську сировину і продовольчі товари.

Державне регулювання аграрного ринку має свої особливості, пов'язані з характером виробництва, специфікою формування попиту й пропозиції на окремих ринках сільськогосподарської сировини і продовольства. Обсяг продукції, який надходить в сферу товарного обігу, зменшується на величину внутрішнього споживання та відтворення; частина пропонованої продукції виробляється безперебійно, а частина сезонно, що зумовлює необхідність забезпечення рівномірної пропозиції шляхом створення запасів харчових продуктів.

Державне регулювання аграрного ринку здійснюється в Україні через визначену систему інститутів, які доповнюють дію ринкового механізму. При цьому співвідношення між ринковим механізмом і державним регулюванням визначається такими чинниками:

- по-перше, питомою вагою державного сектору в аграрній сфері; досвідом регулювання інших товарних ринків;
- по-друге, історичними особливостями і традиціями сільськогосподарського виробництва і споживання;
- по-третє, врахуванням специфіки ринків сільськогосподарської сировини і продовольства, а саме: їх низькоеластичності; що означає консервативний характер змін у структурі виробництва, уповільнений характер пристосування, невідповідності споживання визначеному набору продовольчих товарів;
- по-четверте, одночасною дією фізіологічних і економічних факторів, що означає, що за умов зростання доходів чи падіння цін не спостерігається адекватного зростання попиту.

За роки реформування аграрного сектору економіки України і становлення аграрного ринку були напрацьовані законодавчі та інституційні умови державного регулювання аграрного ринку. Зокрема, визначені основи державної політики щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення. Держава здійснює регулювання гуртових цін окремих видів сільськогосподарської продукції, встановлюючи мінімальні та максимальні закупівельні ціни. Зміст державного цінового регулювання полягає у здійсненні Аграрним фондом державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити ціну рівноваги на рівні, не нижчому за мінімальну закупівельну ціну та не вищому за максимальну закупівельну ціну.

Аграрний фонд здійснює на організованому аграрному ринку товарні або фінансові інтервенції, орієнтуючись на кон'юнктуру біржового ринку, що склалися протягом періоду державного цінового регулювання. Поряд з економічними методами, держава використовує адміністративні заходи шляхом тимчасового адміністративного регулювання цін. Останні спрямовані на упередження чи зупинку спекулятивного або узгодженого становлення цін продавцями або покупцями у разі неадекватності застосування стандартних процедур державних інтервенцій.

Заходи державного регулювання позитивно впливають в цілому на розвиток аграрного сектору: у 2011 році зростання валового виробництва сільськогосподарської продукції становило 17,6% у порівнянні з 2010р. У значній мірі зростання такого показника в сільському господарстві вдалося досягти за рахунок рекордного врожаю зернових. За 2011 рік зросла і частка аграрного сектору економіки у ВВП – з 7,6% до 8,3%, продовживши, таким чином, тенденцію останніх років до збільшення питомої ваги сільського господарства у валовій доданій вартості.

В агропромисловому комплексі зосереджено понад половину виробничих фондів, виробляється майже 50% ВВП, зокрема третина товарів народного споживання, прямо або опосередковано формується до 70% відсотків зведеного бюджету, зайнято майже 2/5 населення, що накладає особливу відповідальність на органи державного регулювання аграрного ринку.

На зміст та методи державного регулювання аграрного ринку істотний вплив здійснив вступ України до СОТ у 2008 році. Слід зазначити, що для деяких видів аграрної продукції цей вплив набув негативного характеру. Так, з 1 січня 2011 року були зняті імпорتنі збори на ал-

когольну продукцію. Це призвело до зниження обсягу виробництва виноградних вин за 6 місяців на 41,3%. Виникли складнощі збуту продукції українських виробників внаслідок зростання імпорту. Наприклад, імпорт свинини у 2011 році виріс у 2,9 рази, що звичайно негативно позначилося на цьому сегменті аграрного ринку.

Принципи та правила СОТ передбачають скорочення частини державної підтримки національного товаровиробника, яка належить до так званого "жовтого кошика". Для України в сучасних умовах рівень цієї підтримки становить незначну величину – 3043 млн. грн., що на думку фахівців, є недостатнім [4, с. 71-72]. Крім того, взяті Україною зобов'язання по скороченню державної підтримки сільського господарства до більш низького рівня, ніж в інших країнах, незважаючи на зростання в останні роки бюджетних витрат, обумовлюють низький рівень сукупної підтримки [5, с. 103].

Організований аграрний ринок передбачає його структурування, завданнями якої є сприяння формуванню прозорості ринків, перехресної еластичності, конкурентного середовища. На наш погляд, з метою посилення регулятивної дії держави на аграрному ринку необхідно прискорити прийняття низки законодавчих актів, які регулювали б різні сфери життя виробників сільськогосподарської продукції, і передусім закону "Про державне регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції".

Проблемними лишаються протягом тривалого періоду такі питання як існування диспаритету цін між промисловою продукцією і продукцією сільського господарства; недоступність одержання бюджетних коштів, пільгових кредитів для значної частини сільськогосподарських виробників, економічні відносини між сільським господарством і переробниками сільськогосподарської продукції, а також агротрейдерами. В чисельних дискусіях з приводу засобів державного врегулювання цих питань спостерігаються різні підходи. Окремі автори пропонують використовувати досвід країн Європейського Союзу, США, Канади, країн Північної Європи [6, 7, 8].

Зокрема проблема неефективного обміну між промисловістю і сільським господарством у країнах ЄС найчастіше вирішується шляхом державного регулювання цін. Серед різноманітних механізмів регулювання цін на аграрну продукцію виділяють створення буферних запасів; закупівля з метою підтримки цін; субсидування експорту; обмеження імпорту продовольства; компенсаційні платежі. Встановлюються мінімальні граничні рівні для ринкових цін, нижче якого вини не можуть опускатися, за допомогою під товарних кредитів та прямої державної закупівлі продукції. По окремих специфічних товарах, наприклад молоку, з метою підтримки середньодобового рівня постачання і споживання регулюванню піддаються як оптові, так і роздрібні ціни.

Подібний державний механізм підтримки цін має межувальний характер і є доволі дорогим. Поряд з цими заходами державного регулювання застосовуються прямі державні субвенції по землі впровадженню, природоохоронних заходах, придбанню окремих інноваційних засобів виробництва. Стимулюючий характер державного регулювання – програма компенсаційних платежів, гнучких виробничих контрактів, страхування – сприяла підвищенню доходів виробників, захистивши її від непередбачених коливань кон'юнктури ринку.

Посилення в останні роки тенденції до лібералізації аграрної політики розвинутих країн ні в якій мірі не означає згортання програм державної підтримки товаровиробників. Її обсяги залишаються суттєвими, що у співставленні з можливостями вітчизняного бюджету дозволяють зробити висновок про обмеження її застосування в Україні.

За даними ОЕСР показник сукупного виміру підтримки сільського господарства у 2011 році зменшився на 18%, порівняно із 2010 роком. Відповідно до Моніторингу та оцінки сільськогосподарської політики 2011 року можна відмітити, що частка допомоги держави в доходах фермерів значно відрізняється в різних країнах (рис.1.).

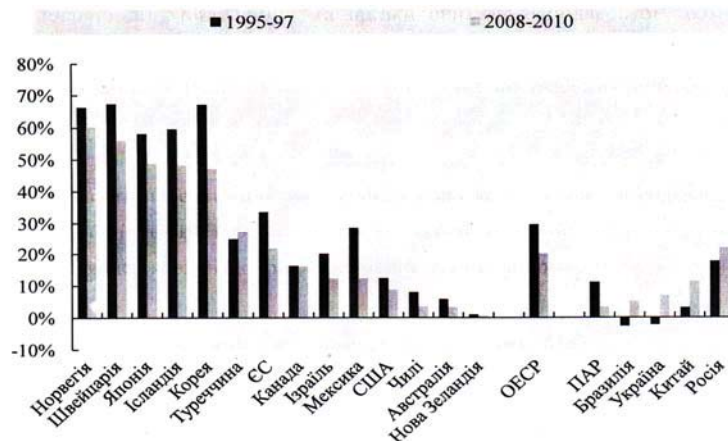

Рис. 1. Сукупний вимір підтримки фермерів урядами країн

Джерело : побудовано автором за даними [10].

У 2008-2010 роках Нова Зеландія показала найнижчу частку, що склала 1%, а Австралії спостерігався 15% рівень допомоги, Чилі – 4%, США – 9%, Ізраїль та Мексика – 12%, Канада -16%, що також було показником, нижчим за середній по ОЕСР. В ЄС спостерігається підвищення середнього рівня до 22%, проте все ж таки дане значення залишається нижчим за середнє по ОЕСР. Порівняно високою частка допомоги уряду за-

лишається в Кореї – 47%, Ісландії – 48%, Японії – 49%, Швейцарії – 56%, Норвегії – 60% [9].

Узагальнення досвіду державного регулювання в цих країнах дає підстави для висновку щодо умов досягнення ефективності цих заходів. По-перше, це необхідність розробки обґрунтованих програм розвитку сільськогосподарського виробництва, під які виділяються ресурси, надаються пільги, дотації, субвенції; по-друге,

безумовне дотримання виробниками вимог цих програм; по-третє, спільна участь держави і господарств у фінансуванні витрат при реалізації програм.

Інші автори вбачають шляхи підвищення ефективності державного регулювання аграрного ринку з боку пропозиції в сприянні забезпечення основними виробничими засобами сільськогосподарських виробників, подальший розбудові інфраструктури та механізмів регулювання кон'юнктури аграрного ринку, формуванні ринку землі сільськогосподарського призначення. З боку попиту наголошується на необхідності комплексного розв'язання завдань підвищення життєвого рівня населення і рівня доходів сільськогосподарських виробників.

При цьому високі доходи сільськогосподарських виробників створюють попит на новітні технології, інноваційні засоби виробництва, що сприяє зниженню витрат виробництва. За умов проведення виваженої політики підтримки аграрного сектору, субсидування сільського господарства це модифікує процеси ціноутворення: ціни визначаються не лише витратами на сільськогосподарських виробників, але й додатково витратами на субсидування агросфери. Саме таким чином відбувається державна регулювання аграрних ринків Західної Європи, США, Японії.

Це дозволяє зробити узагальнюючий висновок з даного дослідження про те, що з урахуванням не сформованості вітчизняного аграрного ринку, значного впливу на попит і пропозицію сільськогосподарської продукції глобалізаційних процесів, удосконалення державного регулювання повинно в перспективі відбуватися за такими пріоритетними напрямками:

- посилення впливу держави на подальшу інституціоналізацію аграрного ринку шляхом законодавчого врегулювання функцій ринкових і державних інститутів. З цією метою доцільно доповнити нормативно-правову базу регулювання аграрного ринку, а саме: розробити закони України "Про регулювання ринку сільськогосподарської продукції", який би розширив повноваження Міністерства аграрної політики щодо прийняття і механізмів реалізації оперативних рішень; та про ринок аграрної сировини і продовольства, в якому були б визначені умови функціонування цього ринку;

- удосконалення системи ціноутворення та підтримання стабільності цін на сільськогосподарську продукцію з врахуванням необхідності забезпечення прибутковості авансового капіталу виробників та встановлення еквівалентності міжгалузевого обміну. Для цього запровадити застави та інтервенційні операції із продукцією сільськогосподарського виробництва та продовольства, створити системи цінового моніторингу, аналізу кон'юнктури та прогнозу окремих товарних ринків та інформації серед учасників ринкових відносин;

- подальший розбудові інфраструктури аграрного ринку, системи функціонування аграрного ринку, системи функціонування біржового ринку та формування кооперативних каналів збуту сільськогосподарської продукції, послідовного втілення положень Закону України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції", який комплексно регулює відносини в цій сфері;

- сприянні нарощування потенціалу аграрного ринку за рахунок доведення існуючого рівня споживання до науково рекомендованих норм споживання основних продуктів, заміна імпортової продукції вітчизняною за умов підвищення її якості, сортування, фасування і пакування. З цією метою доцільно суттєво підвищити інвестиційно-інноваційне оновлення як сільськогосподарських, так і переробних підприємств, інфраструктури ринку; запровадження заходів стимулювання біржової торгівлі, укладання договорів та ф'ючерсних угод, прогресивних фінансових інструментів;

- спрямування державного регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності на оптимізацію зовнішньоторговельних операцій, дотримання рекомендованого балансу між внутрішнім виробництвом (80-85%) і експортно-імпортними операціями (15-20%) [11, с. 555] шляхом запровадження квотування більшості видів сільськогосподарської продукції і продовольства, удосконалення організаційно-адміністративних заходів щодо неконтрольованого переміщення через кордон.

Поліпшення державного регулювання аграрного ринку забезпечить його ефективне функціонування, сприятиме активізації руху сільськогосподарської продукції і продовольства через організовані й прозорі форми. Перспективами подальших розвідок є виявлення можливостей, застосування новітніх механізмів і процедур узгодження попиту та пропозиції позитивно впливатиме на цінову кон'юнктуру і конкурентоспроможність аграрного виробництва й споживання.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України". 24.06.2004. Режим доступу: // <http://zakon2.rada.ua/laws/show/1877-15conv>.
2. Зінчук Т. Аграрна політика ЦСЄ у контексті інтеграції до ЄС: реалії та перспективи для України / Т. Зінчук // Економіка України. – 2006. – №4. – С. 74-88.
3. Дем'яненко М. Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку / М. Я. Дем'яненко. – К.: Українська Академія аграрних наук. ННЦ ІАЕ., – 2007. – с. 3 (64 с.).
4. Аграрний сектор України. Тенденції на макроуровні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [phttp://fermer.org.ua/state/obsche/agramui-sektor-ukrainu-tendenci-na-makroovne-11867.html](http://fermer.org.ua/state/obsche/agramui-sektor-ukrainu-tendenci-na-makroovne-11867.html).
5. Бородіна О. Аграрна політика України : витоки, сучасний стан і нові можливості в контексті інституціоналізму та викликів глобалізації / О. Бородіна // Економіка України. – 2008. – №10. – с. 94-111.
6. Ульяновський Ю.О. Державне регулювання аграрного ринку в країнах ЄС і США: досвід для України. Режим доступу: // <http://www.kbuapa.khakov.ua/e-book/db/2007-2/dok/5/05.pdf>.
7. Europa framework. Summaries of EU legislation. // Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/index_en.htm.
8. Абдилмолдаєва Н.К. Поддержка сельского хозяйства в странах – членах ВТО и интеграция аграрных рынков стран Таможенного союза в мировую экономическую систему. // Евразийская экономическая интеграция, №2 (7) май 2010 г. [Електронний ресурс] / Н.К. Абдилмолдаєва. – Режим доступу: http://www.eabr.org/general/upload/bocs/publication/magazine/no2_2010/n7_2010_5/pdf.
9. Agriculture: Support to agriculture at historic lows, OECD says. // OECD. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.oecd.org/newsroom/agriculturesupporttoagricultureathistoriclowsoecdsays.htm>. 1
10. Agriculture: Support to agriculture at historic lows, OECD says. // OECD. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.oecd.org/newsroom/agriculturesupporttoagricultureathistoriclowsoecdsays.htm>.
11. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів [текст]: монографія / [А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 718 с.

Надійшла до редколегії 25.02.13

В. Осецкий, д-р экон. наук, проф.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев,
А. Прилуцкий, соискатель
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ АГРАРНОГО РЫНКА

Раскрыта сущность и особенности государственного регулирования аграрного рынка. Определены проблемные вопросы и приоритетные направления усиления влияния государства на эффективность функционирования аграрного рынка.

Ключевые слова: аграрный рынок, институционализация, ценообразование, инфраструктура, спрос, предложение.

V. Osetsyk, Doctor of Sciences (Economics), Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv,
A. Prulutsky, Degree Seekers
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PRIORITY AREAS OF STATE REGULATION ON AGRICULTURAL MARKETS

The article defines the essence and peculiarities of state regulation of the agricultural market. The author defines problematic issues and priority directions of strengthening of state influence on the effective functioning of the agricultural market.

Keywords: agricultural market, institutionalization, pricing, infrastructure, demand, supply.

УДК: 330.342.24 : 001

Е. Прушківська, докторант
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЛЬ ЗНАНЬ У ФОРМУВАННІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню ролі знань в процесі формування постіндустріального суспільства. Доведено, що в основі його формування в національній економіці повинні бути знання. З'ясована роль знань та інформації в постіндустріальному суспільстві, що набуває особливої актуальності після глобальної кризи. Обґрунтована необхідність економічних знань при одночасному русі до постіндустріального суспільства та формуванні ринкової економіки.

Ключові слова: знання, інформація, економіка знань, економічне мислення, національна економіка, ринкова економіка, постіндустріальне суспільство, ринкова економіка, цивілізаційний рух.

Всі цивілізації відрізняються одна від одної, але істотною є те, що основою прогресивного розвитку кожної країни і всього людства в цілому є сама Людина, її моральна позиція, багатопланова діяльність, культура, освіченість, професійна компетентність. Починаючи з середини XVIII століття, наука виконувала роль системоутворюючого фактора організації суспільства. "Наука була базовим інститутом, оскільки в ній формувалась єдина картина світу, світогляд, загальні теорії, і по відношенню до цієї картини виділялися окремі теорії й відповідно предметні галузі професійної діяльності в суспільній практиці" [1, с. 13]. Центром розвитку суспільства були наукові знання, а продукування цих знань – одним із видів, який визначав можливості інших сфер діяльності (матеріального і духовного виробництва).

З XVIII до середини XX століття традиційним було те, що відкриття в науці були первинними, а практика йшла за наукою, підхоплюючи ці відкриття й реалізуючи їх в суспільному виробництві. Але поступово наука почала переключатися на технологічне вдосконалення практики ("науково-технологічна революція" ⇒ "технологічна революція"). Основна увага вчених зосереджується на розвитку технологій. Тобто наука почала більше обслуговувати практику. Якщо раніше, в основі наукового узагальнення були теорії й закони, то сьогодні наука концентрує свою увагу на моделях, які характеризуються неоднозначністю та неординарністю вирішення проблем.

Але очевидно, що дієва модель корисніша абстрактної теорії. В історії розвитку науки домінують два основних підходи до наукових досліджень: чиста наука, яка ґрунтується на теоретичному пізнанні та наука, яка базується на технологічному вдосконаленні практики. Другий підхід сьогодні домінує. Якщо раніше наука продукувала вічні знання, а практика ними користувалася, то зараз в основному наука продукує ситуативні знання (особливо в гуманітарних, суспільних, технологічних галузях). Значна частина наукових досліджень сьогодні здійснюється в прикладних галузях і присвячується розробці оптимальних ситуативних моделей організації виробництва. Але ці моделі оптимальні в даний час і в даних умовах. Результати таких досліджень актуальні в короткостроковому періоді, а якщо змінюються умови в довгостроковому періоді, то ці моделі стають недієздатними. Слід зауважити, що все ж такі ці дослідження мають науковий характер і є необхідними в сучасних умовах. Але все ж така потреба в глибоких і ґрунтовних знаннях спричинена об'єктивною реальністю динаміч-

ного світу. Знання сьогодні є запорукою успішного розвитку не тільки самої людини, а й виступають основним фактором економічного розвитку. Усвідомлення цього на національному та нано- рівнях дозволить здійснити прорив в якісному розвитку українського суспільства.

Враховуючи багатоаспектність проблем формування та розвитку постіндустріального суспільства, заснованого на знаннях, та їх взаємозв'язок з різними аспектами функціонування економічної системи на різних рівнях економіки, окремі питання даної тематики вивчалися багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими різних шкіл та напрямків. Роль знань в постіндустріальному суспільстві розглядали зарубіжні вчені: Д. Белл, П. Друкер, М. Кастельс, Ф. Махлуп, Л. Туроу, Т. Стюарт, Т. Стоуньєр та інші [2-7].

Даній проблематиці присвячені праці українських вчених: Ю. Бажала, В. Базилевича, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Грішної, А. Задой, А. Маслова, В. Тарасевича, А. Чухно та інших [8-14].

Серед російських вчених виділяємо праці: В. Іноземцева, Р. Капелюшнікова, Г. Клейнера, В. Макарова, Б. Мільнера, А. Новікова, А. Пороховського та інших [15-18].

Незважаючи на значну кількість праць щодо даної проблематики залишається невисвітленою роль знань в аспекті формування ринкової економіки та постіндустріального суспільства.

Метою даної статті є з'ясування ролі знань в національній економіці в процесі формування ринкової економіки та руху до постіндустріального суспільства.

В Україні одночасно відбувається процес формування ринкової економіки, тобто відпрацювання механізмів ринку, де рушійною силою є підприємництво, і рух до постіндустріального суспільства, з іншого, де повинен домінувати інтелект і розум, з одного боку, та духовність, моральність, людяність – з іншого.

Значний внесок в теорію постіндустріального суспільства та ролі знань в ньому зробив український вчений А. Чухно, який підкреслює, що суспільство пройшло шлях від знання у одиничному прояві до знань множинних, зосереджених у чисельних галузях, тобто, якщо знання раніше мали загальний характер, то сьогодні стали глибоко спеціалізованими. "Перехід від загальних знань до комплексу спеціалізованих перетворює їх на силу, здатну створити нове суспільство. Але таке суспільство повинно бути засноване на знаннях, організованих у вигляді спеціалізованих дисциплін, а його членами мають бути люди,